

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱՐՂՈՒՂԵՄԻՈՍԻ ՖԱՆԱՐՁՅԱՆ**ՏԱՂԱՆԴԱՇԱՏ ՖԻԶԻՈԼՈԳՆ ՈՒ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՉԸ**

Սույն թվականի մարտի 30-ին կլրանար Հայաստանի Հանրապետության ԳԱԱ ակադեմիկոս, Ռուսաստանի Դաշնության ԳԱ թղթակից-անդամ, բազմաթիվ միջազգային ակադեմիաների իսկական և պատվավոր անդամ, արտասահմանյան և միութենական մասնագիտական հանդեսների խմբագրությունների անդամ, Վրաստանի հանրապետության գիտության վաստակավոր գործիչ, Ուղեղի Հետազոտության Միջազգային Կազմակերպության Հայկական բաժանմունքի և Հայկական ֆիզիոլոգիական ընկերության նախագահ, Լ.Ա.Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի տնօրեն, Կենտրոնական նյարդային համակարգի ֆիզիոլոգիայի /ԿՆՀ/ լաբորատորիայի հիմնադիր ու անփոփոխ վարիչ, 1978-90 թթ. ՀՀ ԳԱԱ փոխպրեզիդենտ, Իրանի Իսլամական Հանրապետության Խորեզմի միջազգային առաջին մրցանակի դափնեկիր, բժշկական գիտությունների դոկտոր պրոֆեսոր Վիկտոր Բարդուղեմիոսի Ֆանարջյանի ծննդյան 85 տարին:

Ակադեմիկոս Վ. Բ. Ֆանարջյանը ծնվել է 1929 թ. մարտի 30-ին Թբիլիսիում, համընդհանուր ճանաչման արժանացած խոշորագույն ռենտգենաբան, հայկական ռենտգենաբանական դպրոցի հիմնադիր, ակադեմիկոս, ՌԴ ԲԳԱ թղթակից անդամ, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ Բարդուղեմիոս Արտեմի Ֆանարջյանի ընտանրքում: 1951-ին Վ. Ֆանարջյանն ավարտել է Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի բուժական ֆակուլտետը: Նույն թվականին, դառնալով ՀՀ ԳԱԱ Լ.Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի ասպիրանտ, գործուղվում է ՍՍՀՄ ԲԳԱ Լենինգրադի փորձարարական բժշկության ինստիտուտ, որտեղ և 1954-ին պաշտպանելով թեզ, ստանում է բժշկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: Բժշկական գիտությունների դոկտոր է 1964-ից:

Ակադեմիկոս Վ.Բ. Ֆանարջյանը 1955-ից մինչև իր կյանքի վերջը աշխատել է Հայաստանում՝ Լ.Ա.Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտում, նպաստելով նրա միջազգային ճանաչմանն ու հայրենական ֆիզիոլոգիական գիտության զարգացմանը:

Ակադեմիկոս Վ.Բ. Ֆանարջյանը 1955-ից մինչև իր կյանքի վերջը աշխատել է Հայաստանում՝ Լ.Ա.Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտում, նպաստելով նրա միջազգային ճանաչմանն ու հայրենական ֆիզիոլոգիական գիտության զարգացմանը:

Միջազգային ճանաչման արժանացած մեծանուն նյարդաֆիզիոլոգ Վ.Ֆանարջյանի գիտական ժառանգությունը հրատարակված է մեծ հեղինակություն վայելող բազմաթիվ միջազգային և հայրենական գիտական հանդեսների 400-ից ավելի գիտական աշխատանքներում, այդ թվում մոտ մեկ տասնյակ մենագրություններում, դասագրքերում: Ղեկավարել է 38 ատենախոսական աշխատանքներ, այդ թվում 9 դոկտորական: Նրա անունն է կրում ՀՀ ԳԱԱ ակադ. Լ. Օրբելու անվ. Ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի կենտրոնական նյարդային համակարգի ֆիզիոլոգիայի լաբորատորիան: Ակադեմիկոս Վ.Ֆանարջյանը, լինելով նաև գիտության հմուտ կազմակերպիչ, մեծ ներդրում ունի Օրբելի եղբայրների անունը կրող թանգարանի հիմնադրման գործում՝ Լևոն Օրբելու ծննդավայր Ծաղկաձորում:

Նա Հայաստանում առաջինն էր, որ ներդրել է պոստենցիալների գրանցման ներբջջային մեթոդը: Նրա համընդհանուր ճանաչման արժանացած գիտական աշխատանքները վերաբերում են ԿՆՀ-ի գործունեության, մասնավորապես ուղեղիկի և ուղեղաբնի գոյացությունների, ինտեգրման մեխանիզմների ուսումնասիրության հարցերին: Այդ ուղղությամբ կատարած եզակի ու բազմաբնույթ հետազոտությունների համար ՀՀ ԳԱԱ ակադ. Լ. Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը ճանաչվել է գլխավորը նախկին խորհրդային միության կազմում, իսկ ինքը՝ Վ. Ֆանարջյանը որպես Համամիութենական «Ուղեղ» ծրագրի այդ բաժնի ղեկավար: Ակադեմիկոս Վ.Ֆ.Ֆանարջյանը պարզել է, որ գեներալիզացված պայմանական ռեֆլեքսների շարքում առկա են պայմանական կապերի երկու տարբեր համակարգեր: Ապացուցվել է, որ գեներալիզացված շարժողական գործողության անցումը մասնագիտացվածի պայմանավորված է արգելակման գործոնի՝ մասնագիտացման հիմնական մեխանիզմի, մշակումով: Նա պարզել է, որ այդ գործում կարևոր դեր է հատկացվում ուղեղիկին: Ակադեմիկոս Վ. Ֆանարջյանի հետազոտություններում մեծ տեղ է հատկացվում նաև դիմային նյարդի շարժանեյրոնների, անդաստակային կորիզի նեյրոնների, կարմիր կորիզի և այլ նեյրոնային գոյացությունների ակտիվության, նյարդային համակարգի առաձգականության ֆիզիոլոգիական մեխանիզմների պարզաբանման հարցերին:

Մեծ էին ակադեմիկոս Վ.Ֆանարջյանի կապերը արտասահմանյան բազմաթիվ երկրների՝ Ճապոնիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, ԱՄՆ-ի, Հունգարիայի և այլ խոշորագույն գիտական կենտրոնների հետ, մասնակցելով համատեղ գիտական աշխատանքների կատարմանը:

Ակադեմիկոս Վ.Ֆ.Ֆանարջյանն իր բազմաբեղուն գիտակազմակերպչական գործունեության համար պարգևատրվել է մի շարք

շքանշաններով, մեդալներով, մրցանակներով, դիպլոմներով և շատ այլ արժեքավոր պարագաներով: 2002-ին, գիտության բնագավառում ունեցած խոշոր նվաճումների համար նա արժանացավ Իրանի Իսլամական Հանրապետության Խորեզմի անվան միջազգային մրցանակին, որի համար առաջադրված էին եղել աշխարհի շուրջ 92 երկրների ճանաչված գիտնականներ:

Մեր հիշողության մեջ ակադեմիկոս Վիկտոր Բարդուղեմիոսի ֆանարջանը մնում է որպես անսահման տաղանդով օժտված գիտնական, փայլուն փորձարար, գիտության մեծ կազմակերպիչ, գիտության բարձր գաղափարներին նվիրված, նրբազգաց, բարի ու անսահման էներգիայով լի անձնավորություն: Նա պատկանում է այն եզակի վառ անհատականությունների թվին, ովքեր, օժտված լինելով բնատուր տաղանդով, կարողանում են իրենց էությունն անմնացորդ նվիրաբերել մարդկության առաջընթացին, ստեղծելով մնայուն արժեքներ: Վիկտոր Ֆանարջանի գիտական գաղափարները երկար տարիներ կհանդիսանան նյարդաֆիզիոլոգիական հետազոտություններին նվիրված անսպառ աղբյուր:

ՀՀԳԱԱ թղթակից-անդամ, ՀՀԳԱԱ ակադ.Լ.Ա.Օրբելու անվ.
ֆիզիոլոգիայի ի-տի ԿՆՀ-ի ֆիզիոլոգիայի լաբորատորիայի վարիչ,
կենս.գիտ.դոկտոր Լ.Ռ. Մանվելյան,
Առաջատար գիտ.աշխ., կենս.գիտ.դոկտ., պրոֆեսոր
Խ.Հ. Նահապետյան,
Առաջատար գիտ.աշխ., կենս.գիտ.դոկտ. Ռ.Ա.Հարությունյան